

Sistemul „social credit” în raport cu dobândirea și asumarea de drepturi și de obligații

The Social Credit System in Relation to the Acquiring of Rights and Obligations

Codruța E. Guzei-Mangu¹

Rezumat:

Lucrarea își propune să analizeze sistemul „social credit” în raport cu influența acestuia în ceea ce privește dobândirea și asumarea de către subiectul de drept de drepturi și de obligații. În acest sens, studiul va încerca să descopere modul în care acest sistem operează și implicațiile juridice pe care le angrenează în aplicarea sa. Ne vom referi la tipurile de conduită urmărite și contorizate în baza acestuia, la consecințele pe care acesta le determină, fie în sensul recompensării subiectului drept, dacă a avut o conduită conformă, fie în cel al sancționării acestuia, în cazul în care conduita sa a fost una contrară normelor juridice pe care trebuia să le respecte. Vom avea, de asemenea, în vedere modul în care acest sistem influențează subiectul de drept, atât la nivel individual, cât și la nivel colectiv, ca rezultat general al implementării acestuia.

Cuvinte-cheie: sistem „social credit”; conduită; recompensă; sancțiune; drepturi; obligații.

Abstract:

The paper aims to analyze the social credit system in relation to its influence in terms of acquiring by the subject of law of rights and obligations. In this regard, the study will try to discover the way the system operates and the legal implications that it engages in its application. We will thus refer to the types of conduct pursued and taken into account, to the consequences that it determines, either for the purpose of rewarding the subject of law, if he had a proper conduct, or that of his sanctioning, if his conduct was one contrary to the legal norms he had to abide by. We will also consider how this system influences the subject of law, both individually and collectively, as a general result of its implementation.

Keywords: social credit system; conduct; reward; sanction; rights; obligations.

Cu scopul de a crea un stat caracterizat prin stabilitate socială și economică, China, în anul 2014, demarează implementarea așa-numitului proiect de „sistem de credit social”. Acest sistem se bazează pe monitorizarea și evaluarea conduitei fiecărui cetățean/subiect de drept având în vedere modul în care acesta

¹ Lector univ. dr., Universitatea de Vest din Timișoara, Facultatea de Drept, email : codruta.mangu@yahoo.com.

se raportează la conținutul normelor juridice și sociale pe care este ținut să le respecte. Până în anul 2020, sistemul își propune să stabilească legi fundamentale, reglementări și standarde aferente creditului social, să construiască un sistem de informații despre creditul social care să acopere întreaga societate, să pună în aplicare sisteme de supraveghere și gestionare a creditului social și să implementeze mecanisme de recompensare și penalizare pentru păstrarea încrederii și pentru încălcarea încrederii, astfel încât acestea să joace un rol complet în încurajarea onestității și integrității subiecților de drept².

Astfel, în principal, este analizat comportamentul subiectului de drept în legătură cu respectarea normelor juridice ce reglementează în domeniul ordinii publice, cum ar fi, de exemplu, regulile privind circulația rutieră, regulile privind folosirea mijloacelor de transport în comun, regulile pe care trebuie să le respecte stăpânii în legătură cu animalele lor de companie. Alături de acestea, atitudinea subiectului de drept față de conținutul și imperativele normelor juridice este apreciată și în legătură cu cele ce vizează regulile de igienă în desfășurarea activității restaurantelor, cele ce privesc conduita subiectului de drept pe parcursul executării obligațiilor izvorâte dintr-un contract de credit sau a obligațiilor contractuale în general. Nu în ultimul rând, este supus analizei comportamentul pe care îl manifestă fiecare subiect de drept, din perspectiva calității sale de contribuabil, în legătură cu îndatoririle privitoare la taxe și impozite.

Comportamentul fiecărui subiect de drept va genera un anumit punctaj³ aferent acestuia, respectiv profilul său de credit social, în baza căruia și în funcție de care va putea să participe la viața juridică, prin încheierea de raporturi juridice, prin asumarea de drepturi și de obligații, în limitele trasate și impuse de punctajul obținut.

Principalele standarde de referință în realizarea punctajului sunt încrederea, buna-credință, sinceritatea și integritatea de care fiecare subiect de drept trebuie să dea dovadă în legătură cu respectarea conținutului normelor juridice de ordine socială și cu modul în care alege să își execute obligațiile în raporturile juridice contractuale din care face parte sau în exercitarea atribuțiilor specifice domeniului profesional de activitate. Altfel spus, acest profil al fiecărui subiect de drept care măsoară onestitatea și integritate acestuia va avea un rol determinant în viața sa, de pildă, dacă va avea posibilitatea să obțină un credit, să închirieze un apartament, să cumpere un bilet de avion sau să acceseze un tratament privilegiat în cadrul unităților sanitare, în universități și cu privire la serviciile de interes

² Ch. Fei Shen – conferențiar la Departamentul de Media și Comunicare, Universitatea din Hong Kong, *Social Credit System in China*, Digital Asia, p. 22, https://www.kas.de/documents/288143/4843367/panorama_digital_asia_v3a_Shen.pdf/a55cefce-8e97-32d6-63a4-2e4cc47c0513 – accesat între 13-17 decembrie 2019.

³ În programul pilot în legătură cu implementarea sistemului de credit social, fiecărui cetățean îi sunt atribuite 1000 de puncte, pe care și le poate păstra sau pierde în funcție de conduita manifestată în legătură cu normele în vigoare – K. Jones, *The Game o Life – Visualising China's Social Credit System*, <https://www.visualcapitalist.com/the-game-of-life-visualizing-chinas-social-credit-system/> – accesat între 13-17 decembrie 2019.

public⁴. Așadar, prin conștientizarea fiecărei persoane în legătură cu faptul că oamenii sunt asociați propriului comportament, se urmărește atingerea scopului acestui sistem, respectiv crearea unei societăți definite de încredere și onestitate în legătură cu respectarea conținutului normelor juridice, atât al celor impuse prin voința de stat, cât și al celor impuse de voința părților, prin asumarea de raporturi juridice contractuale.

Programul de credit social este gândit să funcționeze pe baza sistemului sancțiune și recompensă, respectiv încadrarea subiectului de drept pe „lista neagră” sau pe „lista roșie”, în funcție de conduita pe care o manifestă fiecare subiect de drept. Astfel, o conduită negativă, caracterizată de nerespectarea normelor în vigoare, va atrage aplicarea de sancțiuni, precum viteză scăzută în ceea ce privește traficul pe internet, îngreunarea procesului de obținerea unor credite sau împrumuturi⁵, interdicția de a cumpăra bilete de avion sau de tren, de a obține funcții de conducere în cadrul societăților comerciale sau de a acționa în numele acestora ca reprezentanți sau chiar de a părăsi statul chinez, ca urmarea a neexecutării obligațiilor de plată a taxelor și a impozitelor. În sens contrar, o conduită pozitivă, caracterizată de respectarea conținutului normelor juridice în vigoare, va determina ca subiectul de drept să fie răsplătit și încurajat prin anumite recompense, cum ar fi facilitarea accesului la credite sau împrumuturi, grăbirea procesului de promovare la locul de muncă, regim prioritar la înscrierea copiilor în sistemul școlar, scutiri de taxe sau impozite⁶ etc.

Subiecții de drept vizați de aplicarea acestui program de credit social sunt, deopotrivă, atât persoanele fizice, cât și persoanele juridice, inclusiv autoritățile de stat și organizațiile neguvernamentale⁷. De asemenea, programul sistemului de credit social este aplicat nu numai cetățenilor chinezi, ci și cetățenilor străini ce se află pe teritoriul statului chinez⁸.

Un prim anunț în legătură cu sistemul de credit social a avut loc în anul 2007, când Consiliul de Stat al Chinei a emis un aviz intitulat „Puncte de vedere ale Oficiului General al Consiliului de Stat cu privire la dezvoltarea unui sistem de credit social”. Documentul evidențiază necesitatea creării unui sistem de credit social pentru menținerea unei „economii de piață socialiste”, având în vedere faptul că, la acel moment, economia statului chinez era caracterizată de o prezență masivă a fraudei, a evaziunii fiscale și a pirateriei în desfășurarea relațiilor

⁴ D. Mac Sithigh, M. Siems, *The Chinese Social Credit System – a Model for Other Countries?*, p. 1, https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/60424/LAW_2019_01.pdf?sequence=1 – accesat între 13-17 decembrie 2019.

⁵ R. Botsman, *Big Data Meets Big Brother as China Moves to Rate Its Citizens*, 2017, <https://www.wired.co.uk/article/chinese-government-social-credit-score-privacy-invasion> – accesat între 13-17 decembrie 2019.

⁶ *Ibidem*.

⁷ Ch. Fei Shen, *op. cit.*, p.21.

⁸ J. Daum, *Giving credit*, 2017, <https://www.chinalawtranslate.com/giving-credit/> – accesat între 13-17 decembrie 2019.

comerciale⁹. Ulterior acestei inițiative, sub o formă mai detaliată atât sub aspectul obiectivelor, cât și sub cel al termenului de implementare, în anul 2014, Consiliul de Stat al Chinei a publicat un document sub denumirea de „Planning Outline for the Construction of a Social Credit System” – Proiectul pentru dezvoltarea sistemului de credit social.

Premisa realizării acestui proiect se regăsește în faptul că, în ultimii ani, China a pus în aplicare un așa-numit „sistem cu nume reale”, dând astfel eficiență devizei „nimeni nu rămâne anonim în fața statului”¹⁰. În baza acestuia, fiecărui număr de telefon, conexiune la internet, cont bancar și altora asemenea le sunt atribuite un număr de identificare verificat național. Acest lucru determină faptul că utilizarea rețelelor mobile, a internetului, a conturilor financiare, a postărilor și a călătoriilor este urmărită și asociată cu o persoană specifică ce poartă responsabilitatea acestor operațiuni. Sistemul cu nume reale include, de asemenea, limite privind numărul de numere de telefon mobil pe care o persoană le-ar putea înregistra în numele ei, amenzi pentru închirierea sau vânzarea de conturi bancare către terți și alte măsuri, pentru a se asigura că informațiile care sunt la dosar corespund persoanei corecte¹¹. Astfel, cu ajutorul acestui sistem este obținută baza de date unificată, necesară pentru analiza în vederea implementării sistemului de credit social.

În principal, domeniile în care este necesară dezvoltarea unei integrități sociale și a unui sistem de credit social sunt cele privitoare la raporturile juridice cu instituțiile statului, raporturile juridice comerciale, raporturile juridice referitoare la serviciile sociale și de interes public și cele ce vizează sistemul judiciar.

Astfel, cu referire la raporturile juridice cu instituțiile statului, în demersul aplicării acestui sistem, este încurajată ideea ca în activitatea instituțiilor statului să fie adoptate diferite tipuri de produse de credit social. De asemenea, în ceea ce îi privește pe funcționarii publici, în scopul de a monitoriza eficient modul în care aceștia își desfășoară activitatea, a fost propus a se realiza un sistem de dosare ale acestora, în care să fie înregistrate anual rezultatele evaluării și actele și faptele prin care aceștia au încălcat legile și normele în vigoare¹².

Referitor la raporturile juridice comerciale, au fost avute în vedere, de asemenea, o serie de măsuri. Astfel, în ceea ce privește întreprinderile, a fost propus un sistem de credit cu privire la calitatea produselor. Pentru societățile comerciale și cele de furnizare de servicii, a fost sugerat să se dezvolte un sistem de credit care să urmărească calitatea serviciilor oferite de companie. În legătură cu sistemul de taxe și impozite, s-a propus să se adune mai multe informații despre contribuabili, inclusiv cu privire la tranzacțiile acestora vizând dreptul de proprietate¹³.

⁹ *Idem*, p. 22.

¹⁰ J. Daum, *op. cit.*

¹¹ *Ibidem*.

¹² Ch. Fei Shen, *op. cit.*, p. 23.

¹³ *Ibidem*.

În ceea ce privește consolidarea onestității și integrității în domeniul serviciilor sociale, al celor de asistență medicală, de securitate socială, muncă și ocuparea forței de muncă, de educație și cercetare academică, de proprietate intelectuală, de protecție a mediului, al organizațiilor neguvernamentale, se prefigurează configurarea unui sistem de listă neagră în legătură cu desfășurarea acestor activități cu nerespectarea imperativelor normelor în vigoare. De asemenea, în legătură cu modul de desfășurare a activităților specifice profesiei, este prefigurată a se configura un sistem al integrității în realizarea acestor activități, sistem bazat pe crearea de liste negre pentru sancționarea comportamentelor de încălcare a normelor juridice în vigoare. Un astfel de sistem de înregistrare a integrității manifestate în exercitarea profesiei va fi creat pentru funcționarii publici, pentru reprezentanții legali ai întreprinderilor, pentru avocați, pentru contabili, pentru consilierii fiscali înregistrați, pentru auditori, pentru evaluatori, pentru brokerii de asigurări, pentru personalul medical, pentru profesori, pentru personalul din domeniul medical etc.

Referitor la domeniul sistemului judiciar, respectiv la credibilitatea judiciară, este sugerat ca activitatea acestora să se realizeze în mod transparent, cu scopul de a determina și de a câștiga încrederea cetățenilor în sistemul judiciar. De cealaltă parte, unul dintre domeniile în care programul de credit social este eficient aplicat este cel al hotărârilor judecătorești, mai precis în cazul nerespectării acestora. În acest sens, Curtea Supremă a Poporului, în calitate de unul dintre principalii furnizori de date pentru implementarea sistemului de credit social, contorizează în mod constant conduita subiectului de drept cu privire la (ne)respectarea hotărârilor judecătorești, iar, în cazul în care acestea nu sunt respectate, persoana în cauză va fi încadrată pe lista neagră¹⁴, urmând a-i fi aplicate diferite sancțiuni în legătură cu raporturile juridice din care va dori să facă parte¹⁵.

În implementarea programului de credit social pot fi identificate patru etape. Astfel, prima etapă este cea a identificării bazelor de date ce conțin informațiile necesare programului; cea de-a doua etapă este cea a colectării și stocării informațiilor; cea de-a treia etapă este cea a prelucrării, clasificării și interpretării informațiilor; cea de-a patra etapă este cea a aplicării de sancțiuni sau recompense, în funcție de caz.

În ceea ce privește prima etapă, respectiv cea a bazelor de date de unde sunt preluate informațiile necesare implementării acestui sistem, sursele acestor informații sunt, pe de o parte, bazele de date ce aparțin diverselor instituții de stat, de pildă, Banca Populară a Chinei – centrul de credite, ministerul finanțelor, al agriculturii, al industriei și tehnologiei informației, al locuințelor și dezvoltării urbane-rurale, al transporturilor, comisia pentru dezvoltare și reformă națională

¹⁴ Astfel, în 2013, guvernul statului chinez a decis să creeze un sistem de „listă neagră” unde numele celor care nu respectau hotărârile judecătorești era făcut public. Idem, p. 26; *Giving Credit 2: Carrots and Sticks*, China Law Translate, <https://www.chinalawtranslate.com/giving-credit-2-carrots-and-sticks/> – accesat între 13-17 decembrie 2019.

¹⁵ *Ibidem*.

și cea a sănătății și planificării familiale, administrația de stat a alimentelor și medicamentelor, Curtea Supremă a Poporului, iar, pe de altă parte, bazele de date ce sunt furnizate de unități private, cum sunt Tencent – proprietar al celei mai mari platforme de socializare din China, WeChat, Alibaba și Ant Financial Services (Sesame Credit) și Pengyuan Credit Services – principala agenție de analiză a creditelor de consum din China. Totuși, în ceea ce îi privește pe cei din urmă furnizori de informații, respectiv unitățile private menționate, la începutul anului 2018, Banca Poporului Chinez a decis să nu mai reînnoiască acordul cu acestea. În luare acestei decizii se consideră că a fost avut în vedere faptul că obținerea de informații personale și sociale despre clienții lor ar putea genera un conflict de interese, în sensul că aceste unități private ar putea beneficia din punct de vedere comercial de informațiile colectate despre clienții lor¹⁶. Urmare a acestei decizii, Banca Populară a Chinei consideră că este un moment prielnic pentru a proiecta un nou sistem de punctaj al credit consolidat -- numit scorul de credit Baihang, iar acesta să fie dezvoltat printr-un parteneriat public-privat între Banca Poporului Chinez și opt unități financiare private¹⁷.

În ceea ce privește etapa colectării și stocării informațiilor, colectarea acestora este realizată de către furnizorii de informații pe care i-am menționat anterior, iar stocarea informațiilor este realizată, în funcție de provincie, prin intermediul unui așa numit Catalog al informațiilor de credit social sau al unor arhive, special create pentru stocarea acestor informații¹⁸. Catalogul informațiilor privind creditul social, utilizat de către provincia Hubei este gestionat, organizat, redactat și ajustat de către departamentele de dezvoltare și reformă ale guvernului provinciei, pe baza dispozițiilor și standardelor relevante delimitate de autoritățile statului. Ulterior solicitării unor opinii grupurilor de conducere provinciale privind înființarea sistemului de credit social, Catalogul urmează să fie aprobat de guvernul provinciei și adus la cunoștința publicului¹⁹.

În ceea ce privește tipul informațiilor colectate, acestea pot fi împărțite în două mari categorii, respectiv informații privind creditul public – public credit information - și informații privind creditul de piață – market credit information.

Informațiile privind creditul public sunt informații produse sau dobândite în exercitarea atribuțiilor de către autoritățile de stat sau organizații autorizate legal. Informații vizate sunt cele privind amenzi, avertismente, citații, pedepse, hotărâri judecătorești și, de asemenea, cele privind calificări necesare în domeniul

¹⁶ D. Mac Sithigh, Mathias Siems, *op. cit.*, p. 15-16.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Zhejiang Provincial Regulations on the Management of Public Credit Information, https://www.chinalawtranslate.com/en/zhejiang-provincial-regulations-on-the-management-of-public-credit-information/#_Toc497142189 – accesat între 13-17 decembrie 2019.

¹⁹ Hubei Provincial Social Credit Information Management Regulations, https://www.chinalawtranslate.com/en/hubei-social-credit-information-management-regulations/#_Toc481696706 – .accesat între 13-17 decembrie 2019

profesiei, autorizații de funcționare a afacerilor, distincții și gradații de merit etc.²⁰.

Informațiile privind creditul de piață sunt informații generate de companii, organizații sau servicii de credit și organisme de investigare a creditului, care ar putea oferi informații despre respectarea de către subiectul de drept a obligațiilor legale cu privire la restituirea împrumutului. Acestea ar putea fi, fie informații neprelucrate, fie prelucrate sub forma unui „punctaj” sau a unei evaluări prelucrate în mod privat pentru fiecare client și bazate pe informații de credit public sau de piață²¹.

În demersul colectării informațiilor trebuie avute în vedere anumite limite sau condiții impuse în legătură cu această operațiune. Astfel, informațiile privind convingerile religioase ale persoanelor fizice, datele genetice, amprente digitale, tipul de sânge, afecțiunile medicale ale persoanelor fizice sau istoricul medical al acestora nu pot fi colectate ca informații publice sau de credit de piață. În acest sens, deși autoritățile de stat dețin astfel de informații, acestea nu pot fi folosite în crearea unui profil de credit social persoanei, oricât de utile s-ar dovedi acestea pentru identificarea conduitei persoanei în legătură cu executarea obligațiilor legale și convenționale asumate²². În ceea ce privește utilizarea altor informații în legătură cu aplicarea acestui sistem de credit social, este impusă condiția obținerii prealabile a unui consimțământ expres din partea persoanei în legătură cu care este informația. În ceea ce privește informațiile privind creditul de piață, dacă nu există o prevedere legală care să permită colectarea acestora fără consimțământul persoanei în cauză, atunci, pentru colectarea și utilizarea acestora, este nevoie de un consimțământ expres.

Cea de-a treia etapă a implementării sistemului de credit social presupune prelucrarea, clasificarea și interpretarea informațiilor. Preluarea și categorisirea informațiilor sunt realizate de autoritatea desemnată, la nivelul fiecărei provincii participante la acest program, pentru implementarea sistemului de credit social. Cele două operațiuni se realizează avându-se în vedere anumite criterii obiective de clasificare, cum ar fi: dacă informația este una de credit public sau de piață, dacă vizează o încălcare a normei, dacă privește persoana fizică sau persoana juridică, dacă informația necesită consimțământul persoanei pentru a putea fi utilizată²³ etc. În principal, această clasificare nu are ca scop încadrarea conduitei subiectului în funcție de specificul materiei în care este analizată conduita, ci realizarea acesteia se prezintă mai mult ca un instrument în vederea stabilirii punctajului subiectului de drept, respectiv profilul de credit social, în funcție de care îi va fi prefigurat accesul la viața juridică prin încheierea de raporturi juridice, prin asumarea de drepturi și de obligații în condițiile și limitele generate

²⁰ *Giving Credit 3: Inputs and Outputs*, China Law Translate, <https://www.chinalawtranslate.com/en/giving-credit-3-inputs-and-outputs/> – accesat între 13-17 decembrie 2019.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*.

²³ *Giving Credit 3 ...*, *op. cit.*

de propriul comportament. Referitor la interpretarea informațiilor, se poate observa că o interpretare a informațiilor în adevăratul sens al cuvântului nu are loc, o astfel de operațiune neprezentând utilitate raportat la modul în care este gândit și aplicat sistemul de credit social. În acest sens, dacă în legătură cu un subiect de drept este primită o informație cu privire la faptul că acesta a încălcat conținutul unei norme juridice dintr-un anumit domeniu de reglementare, sancțiunile ce îi vor fi aplicate, ca urmare a acestei conduite negative, nu se limitează sau nici măcar nu vizează interdicții dispuse în legătură cu același domeniu în care a avut loc încălcarea normei. Așadar, se pare că nu există o reciprocitate între conduita negativă și sancțiunea aplicată, încălcarea unei norme dintr-un anumit domeniu neatrăgând, în mod necesar, aplicarea unei sancțiuni ce privește anumite restricții din același domeniu.

Procesul de implementare a acestui program de credit social se finalizează cu cea de-a patra etapă, anume cea în care are loc aplicarea sancțiunii sau a recompensei, în funcție de modul în care subiectul de drept a manifestat o conduită negativă și a încălcat normele impuse de lege sau de voința părților în legătură cu executarea propriilor obligații, sau una pozitivă, respectând conținutul acestor norme.

În ceea ce privește sancțiunile ce sunt aplicate ca urmare a obținerii unui punctaj scăzut, acestea vizează restricții și interdicții în diferite domenii. De exemplu, persoanele cu un punctaj scăzut vor avea viteză mai mică de internet, le va fi restricționat accesul la restaurante, le va fi îngreunat sau chiar înlăturat dreptul de a călători liber în străinătate sau de a putea călători cu mijloacele de transport în comun, fiindu-le interzisă, în acest sens, achiziționarea de bilete de tren sau de avion. Punctajul scăzut va influența cererile de închiriere ale unei persoane, de înscriere a copiilor la școală, capacitatea acesteia de a obține o asigurare sau un împrumut și chiar beneficii de securitate socială. Cetățenii cu scoruri scăzute nu vor mai fi angajați de anumiți angajatori și li se va interzice obținerea unor locuri de muncă, inclusiv în serviciile publice, jurnalism și domenii juridice, unde, desigur, trebuie să fie considerați și demni de încredere²⁴. Totodată, dintre sancțiunile aplicate fac parte și difuzarea în mod public a profilului social al subiectului de drept²⁵, cu scopul resimțirii de către acesta a blamului societății în legătură cu conduita aleasă, și revocarea distincțiilor și gradațiilor de merit acordate²⁶.

Referitor la recompensele ce ar putea fi oferite persoanelor ce au demonstrat o conduită pozitivă, respectând conținutul normelor, acestea variază de la a fi propuși cu prioritate pentru avansare în funcție, la a primi condiții mai bune de creditare, la a le fi aplicate reduceri sau scutiri de taxe și impozite sau la obținerea de distincții sau gradații de merit. În realitate, se poate observa că, având în vedere faptul că încălcarea unei norme dintr-un anumit domeniu poate genera aplicarea de multiple sancțiuni în mai multe domenii, posibilitatea de a obține o

²⁴ R. Botsman, *op. cit.*

²⁵ Ch. Fei Shen, *op. cit.*, p. 26.

²⁶ *Giving Credit 3 ...*, *op. cit.*

recompensă pentru o conduită pozitivă este foarte scăzută, dacă nu chiar utopică. Teoretic, pentru a putea să se califice pentru a primi o recompensă, subiectul de drept trebuie să aibă o conduită ireproșabilă, fără vreo greșeală sau fără încălcarea vreunei norme. Totuși, un comportament conform nu rămâne fără efect, ci folosește subiectului de drept într-o etapă ulterioară implementării programului de credit social, respectiv cea a reabilitării, în sensul ștergerii mențiunilor cu privire la conduita negativă a subiectului de drept și repunerii acestuia în situația anterioară conduitei neconforme.

În ceea ce privește această idee de reabilitare a subiectului de drept din perspectiva profilului său de credit social, o astfel de posibilitate este prevăzută, în unele provincii, din oficiu, în urma împlinirii unui termen, iar în altele, la cererea persoanei interesate²⁷. În acest sens, în provincia Zhejiang, perioada de păstrare și de diseminare a informațiilor negative este de cinci ani, termenul începând să se calculeze din ziua în care a avut loc o conduită negativă sau a fost identificat un incident. Totuși, pentru cei care, în consecința conduitei negative demonstrate, au primit legal o pedeapsă privativă de libertate, termenul se calculează din ziua în care pedeapsa a fost executată²⁸. Pentru situațiile în care reabilitarea se face la cererea persoanei interesate, cum se întâmplă în provincia Hubei²⁹, cererea în cauză se va întemeia pe schimbarea radicală a subiectului de drept, acesta adoptând o conduită caracterizată de executarea la timp a obligațiilor, de desfășurarea de servicii de voluntariat, de realizarea de donații cu scop caritabil³⁰ etc. Efectul principal al reabilitării este cel al ștergerii, în ceea ce privește pe subiectul de drept reabilitat, a informațiilor negative din arhiva în care acestea au fost stocate³¹.

Apropiindu-ne de finalul acestui studiu, apreciem că se impune realizarea unei comparații între ceea ce în Statele Unite și în Europa ar putea fi privit ca un quasi-sistem de credit social și care este aplicat deja de o perioadă semnificativă de timp. Facem vorbire, în acest sens, de sistemul de rating aplicat în legătură cu executarea și dobândirea de obligații în varii raporturi juridice și domenii de activitate. Avem, astfel, în vedere, pe de o parte, sistemele de rating utilizate de societățile comerciale online, precum eBay, Airbnb, Uber sau Task Rabbit, în legătură cu operațiunile și serviciile oferite de acestea, iar, pe de altă parte, sistemele de rating utilizate de unitățile de credit pentru realizarea unui profil al clienților lor.

În ceea ce le privește pe primele, aprecierea conduitei subiectului de drept prin intermediul sistemului de rating este făcută de o altă persoană, de regulă cocontractantul cu care cel a cărui conduită este evaluată a intrat într-un raport juridic obligațional. În această situație, este inevitabil ca o astfel de apreciere a comportamentului unei persoane în executarea obligațiilor asumate să prezinte o

²⁷ Zhejiang Provincial Regulations on the Management of Public Credit Information; Hubei Provincial Social Credit Information Management Regulations.

²⁸ Zhejiang Provincial Regulations on the Management of Public Credit Information.

²⁹ Hubei Provincial Social Credit Information Management Regulations.

³⁰ K. Jones, *op. cit.*

³¹ Zhejiang Provincial Regulations on the Management of Public Credit Information.

doză ridicată de subiectivism, determinat de faptul fiecare persoană face o apreciere unică, bazată pe criterii, așteptări și valențe proprii. Mai mult, într-un astfel de sistem de punctare, evaluarea este realizată, în mare parte, fără ca persoana apreciată să poată să intervină în acest proces. Pentru acest motiv, astfel de evaluări pot determina consecințe cu atât mai severe, în special cele realizate în baza unor sistemele de rating care nu conțin criterii de evaluare sau care conțin criterii de evaluare mult prea generale și care nu pot oferi nici măcar o descriere sumară a conduitei subiectului de drept. Așadar, în urma acestor rating-uri, în funcție deacă punctajul obținut de cel evaluat – unul ridicat sau unul scăzut, subiectul de drept evaluat va putea fie să își permită să stabilească și să solicite un preț mai ridicat pentru serviciile sau produsele oferite³², fie, dimpotrivă, să îi fie restricționat accesul la serviciile și produsele oferite sau, în sens opus, în funcție de care dintre părțile raportului juridic obligațional este evaluată, chiar să îi fie limitată sau interzisă posibilitatea de a mai face parte din raporturi juridice similare.³³

În ceea ce privește sistemele de rating utilizate de unitățile de credit în demersul realizării unui profil al clienților lor, în această situație, punctajul clientului este obținut ca urmare a analizei conduitei clientului, printre altele, în legătură cu modul în care acesta a ales să își execute principala obligație a contractului de credit, respectiv cea de restituire a împrumutului. Astfel, dacă o executare conformă a acestei obligații va determina un punctaj ridicat al clientului și, în consecință, un acces neîngrădit la produsele oferite de instituțiile de credit și, poate, chiar anumite condiții mai favorabile la obținerea unui împrumut, o executare necorespunzătoare va determina restricționarea accesului la obținerea de împrumuturi, condiții mai împovărătoare în legătură cu modul de obținere și de restituire a acestora sau chiar imposibilitatea de a mai beneficia în viitor de astfel de produse³⁴.

Astfel, analizând aceste sisteme de rating sau de obținere a punctajului subiectului de drept, pot fi identificate o serie de deosebiri și asemănări între acestea și sistemul de credit social.

³² Șoferilor Uber cu un rating ridicat li s-a permis să practice prețuri mai mari pentru serviciile oferite – în acest sens, a se vedea hotărârea Tribunalului de Apel pentru Ocuparea Forței de Muncă a judecătorului Eady din 10 noiembrie 2017 – Uber B.V. și alții v Mr. Y. Aslam și alții: UKEAT/0056/17/DA, <https://www.gov.uk/employment-appeal-tribunal-decisions/uber-b-v-and-others-v-mr-y-aslam-and-others-ukeat-0056-17-da> – accesat între 13-17 decembrie 2019.

³³ K. Houser, *Report: America Has a Social Credit System Much Like China's*, 2019, <https://futurism.com/america-social-credit-system-china> – accesat între 13-17 decembrie 2019.

³⁴ Cu privire la realizare unui profil al clientului unităților de credit, a se vedea <https://financer.com/ro/ce-este-scorul-fico/> – accesat între 13-17 decembrie 2019 – cu privire la scorul FICO. Acesta oferă o modalitate standardizată prin care birourile de credit din lumeaîntreagă pot stabili, într-o manierăobiectivă, gradul de risc al unui potențial client cesolicită un credit către o instituțiefinanciară.

În ceea ce privește deosebirile, în primul rând, în cazul sistemelor de rating, evaluarea conduitei subiectului de drept este realizată chiar de către societățile private care oferă serviciile și produsele în legătură cu care îi este analizată conduita sau, în sens invers (de exemplu în cazul Uber), analiza este realizată de cel care primește serviciul sau produsul oferit. În consecință, în ceea ce privește aceste sisteme de rating, conduita subiectului de drept este analizată exclusiv în legătură cu raporturi juridice de drept privat. Spre deosebire de acestea, în cazul sistemului de credit social, conduita subiectului de drept este analizată și în legătură cu modul în care acesta se raportează la conținutul normelor impuse de lege, de pildă, în domenii în care numai autorități ale statului ar putea să îi angajeze răspunderea și numai acestea ar putea să îi monitorizeze comportamentul. Avem în vedere aici domeniile de reglementare a ordinii publice, a serviciilor de interes public și alte asemenea.

În al doilea rând, cu excepția sistemului de rating folosit de instituțiile de credit, sistemele de rating generează profilul subiectului de drept în urma analizei conduitei acestuia făcută de o terță persoană, în funcție de propriile valori, criterii și convingeri și, în mare parte, independent de voința subiectului de drept evaluat. În ceea ce privește sistemul de credit social, profilul social al subiectului de drept este autodeterminat de modul în care se raportează la conținutul normelor pe care trebuie să le respecte, fără ca în procesul strict de evaluare să intervină o terță persoană. Așadar, sistemele de rating denotă un preponderent caracter subiectiv, ceea ce poate să determine chiar ca rezultatul evaluării să nu fie unul conform cu realitatea, dar care, oricum, să nu poată fi cenzurat, neexistând posibilitatea unui control în acest sens.

O altă importantă deosebire între cele două sisteme este aceea că, în timp ce, în cazul sistemelor de rating, aplicarea sancțiunii sau a recompensei se realizează în afara unui cadru legal reglementat, de către particulari, în raporturile juridice dintre particulari, în cazul sistemului de credit social, aplicarea sancțiunii sau a recompensei se realizează într-un cadru reglementat legal, de către o autoritate de stat.

Tot cu titlu de deosebire între cele două sisteme este și faptul că, în ceea ce privește sistemele de rating, realizarea rating-ului/evaluării este una opțională, aceasta neavând un caracter obligatoriu, subiectul de drept, deși îi este solicitat în mod automat de aplicația platformei în cauză, poate să aleagă să nu realizeze rating-ul. O astfel de opțiune nu este posibilă în legătură cu sistemul de credit social, evaluarea conduitei subiectului de drept în această situație fiind una cu caracter obligatoriu.

Nu în ultimul rând, dacă în ceea ce privește sistemul de credit social nu există, în mod necesar, un corespondent, o reciprocitate între domeniul în care este analizată conduita subiectului de drept și cel în care se aplică sancțiunea sau, după caz, recompensa, în ceea ce privește analiza realizată prin sistemele de rating, aceasta se bazează tocmai pe reciprocitatea dintre domeniul în care este analizat și contorizat comportamentul subiectului de drept și domeniul în care

este aplicată sancțiunea sau recompensa, de regulă, acest lucru realizându-se în legătură cu raporturi juridice de aceeași natură.

Raportat la asemănările dintre cele două sisteme, se poate observa că, în ambele situații, ceea ce se urmărește este crearea unui punctaj sau profil al subiectului de drept, profil în baza căruia îi va fi trasat un contur al limitelor și condițiilor în care va putea să dobândească drepturi și să își asume obligații.

Scopul acestor sisteme este, și el, într-o anumită măsură, comun, fiind dat de dezideratul urmărit, respectiv obținerea unei conduite conforme a subiectului de drept, în acord cu prevederile legale. De menționat, totuși, că domeniul de aplicare al sistemului de credit social este cu mult mai vast decât cel vizat de sistemele de rating. Astfel, dacă primul cuprinde și analiza conduitei subiectului de drept prin raportarea acestuia la conținutul normelor ce reglementează în materia ordinii publice, a serviciilor de interes public, a respectării hotărârilor judecătorești și a celor ce reglementează sfera raporturilor juridice de drept privat, aria de aplicare a celui de-al doilea sistem este cu mult mai restrânsă, fiind limitată, în mod exclusiv, la raporturile juridice dintre particulari.

În concluzie, sistemul de credit social se dorește a fi un sistem complex, cu aplicare la nivel național, un instrument pentru a determina transparența guvernului și a spori credibilitatea întregii societăți³⁵. Teoretic, un astfel de sistem ar putea duce la o economie prosperă și la o societate bazată pe încredere și integritate, o societate în care persoanele manifestă un comportament conform și în acord cu normele juridice impuse acestora. Totuși, dată fiind amploarea și provocările presupuse de gestionarea unui astfel de sistem, aplicarea acestuia se poate dovedi dificil de realizat sau, poate, în acest format, chiar utopică.

De asemenea, raportându-ne la consecințele severe pe care le poate genera acest sistem, este posibil ca profilul creat persoanelor să nu fie unul real, ci unul întocmit pe baza unor conduite pe care acestea le-au manifestat numai în considerarea acestui sistem de evaluare. Mai mult, pentru obținerea unui punctaj optim, s-ar putea ajunge la o manipulare a punctajului, ca urmare a apariției unei „piețe negre” a punctajului, subiecții de drept fiind tentați să își „cumpere” punctele necesare creării unui profil de credit social favorabil³⁶. Se naște, astfel, o întrebare firească – sistemul de credit social este unul care va duce cu adevărat la o societate caracterizată de transparență, onestitate și integritate, atât la nivelul fiecărui individ, cât și la nivel colectiv, inclusiv la cel al autorităților de stat, sau nu este altceva decât o mascare, o voalare a prezenței unui sistem orwellian, prin care se dorește monitorizarea și controlul permanent al persoanelor?

³⁵ Ch. Fei Shen, *op. cit.*, p. 31.

³⁶ R. Botsman, *op. cit.*